

ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ФОРМУВАННЯ БАГАТОУКЛАДНОСТІ РОЗВИТКУ АГРАРНОЇ ЕКОНОМІКИ

Сучасні умови розвитку сільськогосподарських підприємств характеризуються неоднозначністю, оскільки, з одного боку, окремі господарюючі суб'єкти, особливо вертикально-інтегровані структури холдингового типу, демонструють високу результативні та стійкість економічного розвитку, а, іншого – малі та середні – мають прояви кризового стану. У більшості випадків така ситуація зумовлена високим рівнем зношення та нижчим порівняно із сучасними вимогами продуктивності основних засобів виробництва сільгоспідприємств, що зумовлює недоодержання доходів, нестачі інвестиційних ресурсів та відповідно стримує процеси впровадження інноваційних технологій, модернізації, технічного переозброєння, оновлення виробничого потенціалу, розширеного відтворення засобів виробництва, активізації інвестиційної діяльності в сільськогосподарських підприємствах [1].

Ефективність інвестиційної діяльності найчастіше оцінюється за окремими інвестиційними проектами сільськогосподарських підприємств без ретроспективного аналізу фактично реалізованої діяльності та її впливу на результативність виробництва. Однак інвестиційна діяльність сільськогосподарських підприємств передбачає одержання не лише економічного, але й виробничого, фінансового, соціального, бюджетного та екологічного ефектів, що вимагає формування дієвої системи управління процесами інвестування.

Інвестиції в аграрний сектор, реформування і розвиток галузі дають змогу Україні істотно розширити свою присутність на світовому ринку. Натомість, як свідчать результати досліджень, упродовж 2015-2019 рр. відбувається суттєве зменшення іноземних інвестицій в розвиток сільського господарства у 2,5 раза.

Доведено, що основними чинниками, які негативно вплинули на залучення іноземних інвестицій стали: політична нестабільність в країні; недосконалість законодавчої бази, щодо іноземного інвестування; недостатній розвиток інфраструктури фінансового ринку; інфляційні процеси в економіці країни; низький рівень внутрішніх інвестицій в сільське господарство.

Встановлено, що з 2015 року загальні обсяги капітальних інвестицій в агропродовольчий сектор України зростали, то, за даними Державної служби статистики, у 2019 році вони зменшилися.

Капітальні інвестиції у сільське господарство у січні-грудні 2019 року у фактичних цінах становили 58,6 млрд. грн., тобто 90% обсягу відповідного показника 2018 року. Темп зниження при цьому становив 10%.

Чинниками, що стримують розвиток інвестиційних процесів в аграрному виробництві, визнано такі: невисокий рівень прибутковості та збитковості сільськогосподарських товаровиробників, нестача ліквідності фінансових інститутів, низька диверсифікованість фінансових продуктів, високі відсоткові ставки кредитів, неприйнятні вимоги до заставного майна, нерозвиненість небанківських фінансових інститутів, брак позитивного сприйняття можливостей інвестування через фондовий ринок серед внутрішніх інвесторів, не відпрацьованість механізмів страхування та управління ризиками.

Доведено, що найбільша частка у структурі джерел фінансування діяльності сільськогосподарських підприємств у 2019 році припадала на власні кошти – 90%. Варто відзначити доволі низьку активність банківських установ у фінансуванні капітальних вкладень у розвиток сільського господарства.

За аналізом структури інвестицій, які здійснюють сільськогосподарські підприємства, основним об'єктом є матеріальні активи, зокрема машини та обладнання, зведення будівель і споруд. Подібне зумовлено спеціалізацією суб'єктів підприємницької діяльності у сфері агробізнесу, зокрема орієнтацією на виробництво продукції рослинництва, що сприяє зростанню попиту на сільськогосподарські машини, зернохвища та елеватори.

В 2019 році в Україні введено в експлуатацію 130 об'єктів зі зберігання, доробки й переробки зерна загальною кошторисною вартістю будівництва 4,7 млрд. грн. з урахуванням ПДВ.

Актуальною проблемою залишаються низькі обсяги капітальних інвестицій у відтворення родючості земельних угідь. Це свідчить про відсутність довгострокових перспектив щодо користування орендованих сільськогосподарських угідь. Крім того, існують і певні методологічні перешкоди щодо відображення витрат, спрямованих на підвищення родючості сільськогосподарських угідь, які здійснюються суб'єктами господарювання в сфері агробізнесу.

Характерними особливостями сучасного розвитку сільськогосподарських підприємств корпоративного сектору є поглиблення галузевих деформацій при виробництві сільськогосподарської продукції, що зумовлено насамперед більш вищим рівнем рентабельності продукції рослинництва порівняно з тваринництвом, орієнтацією на зовнішні ринки, і значно нижчими інвестиційними ризиками, а також наявність потужних стимулів з боку держави у вигляді компенсації експортного ПДВ [2].

У 2019 році за даними Держстату обсяг залучених капітальних інвестицій у галузі тваринництва становив 10,3 млрд гривень (1,7 % частка від загального обсягу залучених інвестицій у сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство).

Доведено вплив чинників зовнішнього середовища на показник окупності інвестицій, які в умовах економічної стабільності зростають, і навпаки знижуються в умовах прояву невизначеності. Середній період окупності капітальних інвестицій не перевищує 5 років, що свідчить про вибір господарюючими суб'єктами об'єктів інвестування, які забезпечують заміну або доповнення техніко-технологічного обладнання, із коротким терміном окупності інвестицій, залишаючи поза пріоритетом комплексні дорого вартісні інвестпроекти із тривалим періодом окупності.

Розрахунок показника співвідношення вартості отриманої доданої вартості до величини капітальних інвестицій довів про існування резервів у використанні сформованої матеріально-технічної бази виробництва сільськогосподарських підприємств. За період дослідження значення даного показника у великих суб'єктах господарювання знизилось в 4 рази, що зумовлено їх орієнтацією у господарській діяльності на виробництво сільськогосподарської продукції з низькою доданою вартістю, що доводить про необхідність реалізації заходів щодо входження сільськогосподарських підприємств до ланцюгів із високою доданою вартістю. З метою підвищення ефективності інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств доцільно забезпечити реалізацію інвестпроектів по зрошенню, формуванню регіональної інфраструктури водопостачання, запровадженню адаптаційних технологій вирощування сільськогосподарських культур, будівництво екологоорієнтованих тваринницьких комплексів.

Доведено, що розробка інвестиційної стратегії аграрного сектору України визначається рядом умов. Серед таких є інтенсивність зміни факторів зовнішнього інвестиційного середовища. Висока динаміка основних макроекономічних показників, пов'язаних з інвестиційною активністю суб'єктів господарювання у сфері агробізнесу, темпи технологічного прогресу, коливання кон'юнктури інвестиційного ринку, мінливість державної інвестиційної політики і форм регулювання інвестиційної діяльності не дозволяють ефективно управляти інвестиціями підприємства на основі лише раніше накопиченого досвіду і традиційних методів інвестиційного менеджменту.

Вважаємо, що ефективність інвестицій в сільському господарстві буде забезпечено шляхом створення трьох взаємопов'язаних і взаємодоповнюючих організаційних структур розвитку малих суб'єктів підприємницької діяльності у сфері агробізнесу, головним чином, сімейного типу і кооперативного руху та місцевих органів влади. Ними повинні стати інформаційно-маркетингові центри на районному рівні, розрахункові центри в сільських об'єднаних територіальних громадах і сільські кредитні та споживчі кооперативи на міжгосподарському рівні.

Список використаних джерел

1. Калетнік Г.М., Козяр Н.О. Стратегічні підходи до інвестування аграрного сектору України в сучасних умовах розвитку АПК. Економіка АПК. 2020. № 12. С.81-89.

2. Левандівський О.Т., Циріль Т.В. Інвестиційна привабливість сільськогосподарських підприємств регіону. Актуальні проблеми розвитку економіки регіону: науковий збірник. Івано-Франківськ : Вид-во Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2020. Вип. 16. Т. 2. С. 188-199.